

JAKIE CECHY POSIADAŁ CZŁOWIEK RENESANSU? - KOCHANOWSKI, FRASZKA DO GÓR I LASÓW

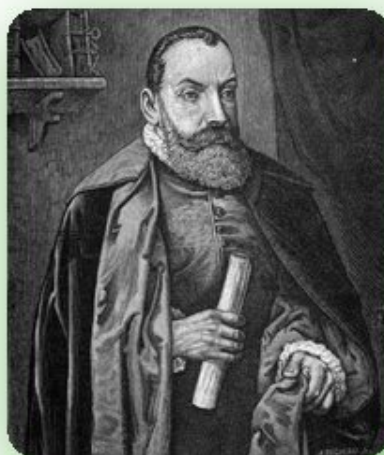
Fraszka Jana Kochanowskiego "Do gór i lasów", idea utworu, cechy człowieka renesansu

JAKIE CECHY POSIADAŁ CZŁOWIEK RENESANSU? - KOCHANOWSKI, FRASZKA DO GÓR I LASÓW

JAKIE CECHY POSIADAŁ CZŁOWIEK RENESANSU?

KOCHANOWSKI, FRASZKA *DO GÓR I LASÓW*

1. Jeśli lekcja będzie pierwszą z cyklu poznawania twórczości Jana Kochanowskiego, to tekst fraszki *Do gór i lasów* może być dobrym wprowadzeniem do poznania życiorysu XVI-wiecznego renesansowego poety a także nazwania cech człowieka renesansu.

Jan Kochanowski

2. Uczniowie poznają tekst fraszki Jana Kochanowskiego *Do gór i lasów*, czytając tekst np. ze strony <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/fraszki-ksiegi-trzecie-do-gor-i-lasow.html> i/lub słuchając fraszki, np. ze strony <https://www.youtube.com/watch?v=I1MVQv6Ft-U>.

Nauczyciel zwraca uwagę na zrozumienie tekstu przez uczniów, przywołując przypisy wyjaśniające staropolskie słownictwo pojawiające się w utworze.

Jan Kochanowski Fraszki, Księgi trzecie

Do gór i lasów [1]

Wysokie góry i odziane lasy[2]

Jako rad na was patrzę, a swe czasy

Młodsze wspominam, które tu zostały,

Kiedy na statek człowiek mało dbały[3].

Gdziem potym nie był? Czegom nie skosztował?

Jażem przez morze głębokie żeglował,

Jażem Francuzy, ja Niemce, ja Włochy,

Jażem nawiedził Sybilline lochy[4].

Dziś żak spokojny, jutro przypasany

Do miecza rycerz[5] dziś między dworzany

W pańskim pałacu, jutro zasię cichy

Ksiądz w kapitule[6], tylko że nie z mnichy

W szarej kapicy a z dwojakim płatem[7];

I to czemu nic[8], jeśliż opatem?

Taki był Proteus[9], mieniać się to w smoka,

To w deszcz, to w ogień, to w barwę obłoka.

Dalej co będzie? Srebrne w głowie nici,

A ja z tym trzymam, kto co w czas uchwyci.

Przypisy

[1]

Fraszka autobiograficzna powstała ok. r. 1573, w pierwszych latach pobytu w Czarnym Lesie.
[przypis redakcyjny]

[2]

odziane lasy – pokryte lasami (Góry Świętokrzyskie) lub może: lasy piękne (liściaste).
[przypis redakcyjny]

[3]

na statek człowiek mało dbały – mało stateczny (w dzieciństwie i młodości). [przypis redakcyjny]

[4]

Sybilline lochy – groty pod Neapolem. [przypis redakcyjny]

[5]

przypasany do miecza rycerz – Kochanowski brał udział w wyprawie inflanckiej z r. 1568 (por. *Pieśni*, I 13); tutaj powtarza żart Cycerona o wojowniku małego wzrostu. [przypis redakcyjny]

[6]

cichy Ksiądz w Kapitulę – proboszcz poznański mający prawo zasiadać w radzie biskupiej. [przypis redakcyjny]

[7]

dwojaki płat – szkaplerz zakonny: część habitu zbliżona krojem do ornatu; *tylko że nie z mnichy w szarej kapicy a z dwojakim płatem* – zagadkowa wzmianka o zabiegach o jakieś opactwo. Próbę rozwiązania zagadki podjął Julian Krzyżanowski w studium *O paru fraszkach Kochanowskiego* („Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1964). Usiłował tam wyjaśnić, iż poeta zabiegał o godność komendatariusza, tj. przełożonego zakonu Bożogrobców w Miechowie, inaczej opata, że jednak starania te z powodu śmierci Zygmunta Augusta do skutku nie doszły. Klucza do rozwiązania zagadki dostarcza list Kochanowskiego do Stanisława Fogelwедера (t. II, s. 288). [przypis redakcyjny]

[8]

czemu nic – czemu nie. [przypis redakcyjny]

[9]

Proteus – bóg mórz południowych, wieszczek. Pał on Neptunowi stada cieląt (według innych wersji fok). Miał dar przemieniania się w różne postaci, zwierzęta i przedmioty. [przypis redakcyjny]

3. Uczniowie zauważają, że jest to utwór o charakterze autobiograficznym – [czasowniki w pierwszej osobie liczby pojedynczej – patrzę, wspominam – kolor niebieski oznacza przypuszczalne wypowiedzi uczniów]

4. Nauczyciel proponuje uczniom, by odwołując się do treści utworu, zauważyli charakterystyczne cechy życia i zainteresowań Jana Kochanowskiego. Pytania postawione przez nauczyciela (w tabeli) ułatwią porządkowanie odpowiedzi uczniów.

PYTANIE	ODPOWIEDZI, Z ODWOŁANIEM DO UTWORU
Co wiem o podmiocie lirycznym/Kochanowskim na podstawie utworu?	[1. Patrzy na znany z młodości krajobraz (góry, lasy); 2. Wysokie góry i odziane (bujne, zielone) lasy powodują przywołanie dawnych wydarzeń z życia; 3. Obecnie jest starszym człowiekiem – Srebrne w głowie nici].
Co chciał robić, na czym mu zależało, w czym widział sens życia i dlaczego?	[1. Miał różnorodne doświadczenia życiowe: uczeń, rycerz, dworzanin, ksiądz (w XVI w. – jako zarządzający parafią a nie kapłan); 2. Podejmował różnorodne podróże – cytaty]; 3. Dlaczego? Bo był młody (na statek mało dbały), bo prowadził żywot typowego humanisty; był ciekawy świata, chciał wiele zobaczyć, przeżyć, doznać].
Kim był? Co było dla niego dobre?	[1. Człowiek aktywny życiowo; lubiący zmiany (wskazuje na to duża liczba rzeczowników, mniej czasowników), poznawanie nowych miejsc; 2. Samodzielnie wybiera drogę życia; 3. Znaczenie puenty utworu: A ja z tym trzymam, kto co w czas uchwyci – jego filozofia życiowa to życie chwilą, korzystanie z dobra, które przynosi każdy dzień,

5. Uczniowie porównują obraz drzewa z przesłaniem utworu Jana Kochanowskiego. Szukają cech wspólnych.

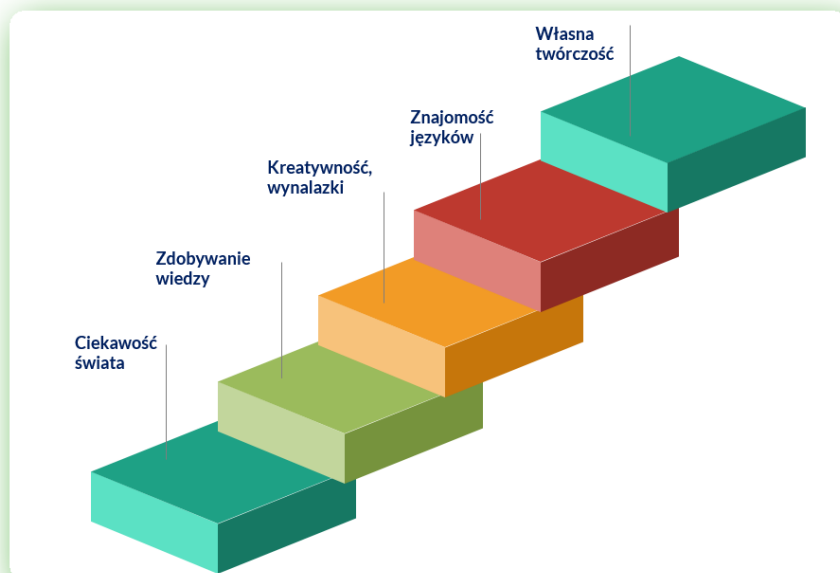
Cechy wspólne

- Starość, dojrzałość
- Doświadczenie życiowe, różnorodność przeżyć
- Otwartość na zmiany, na nowe (zielen wokół drzewa; podróże podmiotu wypowiadającego się we fraszce)
- Radość istnienia (zielone elementy wokół drzewa, pozytywne spojrzenie na przemijanie, akceptacja tego, co się przeżyło; nauczyciel wprowadzi *carpe diem*)
- Dostosowanie się do środowiska
- Oszczędność formy (wydaje się suchy pień drzewa, ale wydając nowe liście/życie; utwór: mała forma liryczna, fraszka zawierająca motywy filozoficzno-refleksyjne)
- Indywidualizm, ale nie wyizolowanie, symbioza z otoczeniem, w którym przyszło żyć

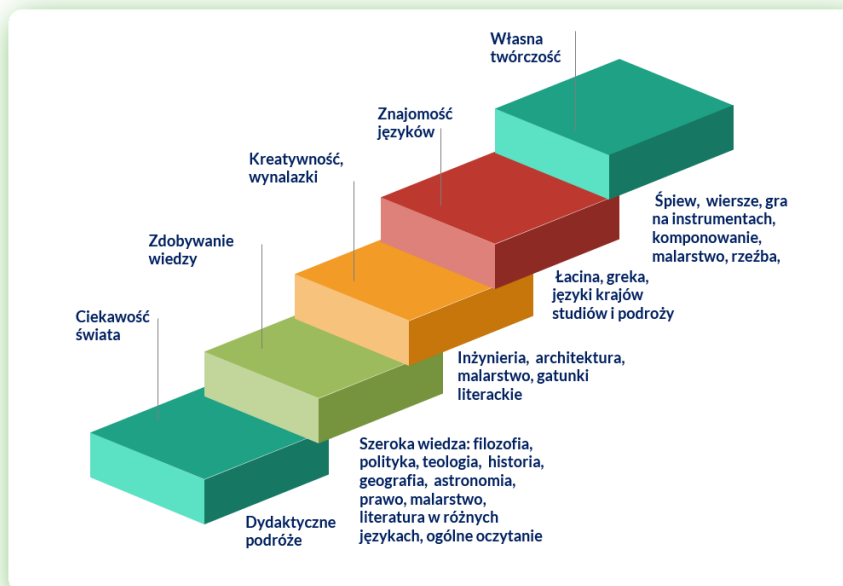
6. Uczniowie dowiedzą się, że Kochanowski był typowym przedstawicielem epoki renesansu. Może będą pamiętali także innych przedstawicieli tego okresu [np.

Leonardo da Vinci, Kopernik, Krzysztof Kolumb, Marcin Luter, św. Ignacy Loyola]

7. Pozyskane od uczniów informacje pozwolą zebrać główne obszary zainteresowań ludzi tej epoki:

A potem, wspólnie z uczniami będzie można dopełniać te zakresy, zapisując szczegółowe cechy twórców renesansu, o których była mowa wyżej, w tym Jana Kochanowskiego i Mikołaja Kopernika.

8. Zadanie dla uczniów do przygotowania w klasie lub w domu:

Czy chciałbym być „człowiekiem renesansu”, tzn. mającym szerokie zainteresowania, doświadczenie i umiejętności? Odpowiedź uzasadnij, podając za i przeciw bycia „człowiekiem renesansu” dzisiaj.